

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 4ης Ιουλίου 2019*ⁱ

«Παράβαση κράτους μέλους – Υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά – Οδηγία 2006/123/ΕΚ – Άρθρο 15 – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Αμοιβές αρχιτεκτόνων και μηχανικών για τις υπηρεσίες σχεδιασμού – Κατώτατες και ανώτατες αμοιβές»

Στην υπόθεση C-377/17,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, που ασκήθηκε στις 23 Ιουνίου 2017,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους W. Mölls και L. Malferrari, καθώς και από την E. Τσερέπα-Lacombe,

προσφεύγουσα,

κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους T. Henze και D. Klebs, στη συνέχεια από τον D. Klebs,

καθής,

υποστηριζόμενης από την:

Ουγγαρία, εκπροσωπούμενη από τους M. Z. Fehér και G. Κοός, καθώς και από την M. M. Τάτραι,

παρεμβαίνουσα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, L. Bay Larsen, S. Rodin (εισηγητή) και N. Ρίζαργα, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: K. Malacek, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Νοεμβρίου 2018,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Φεβρουαρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διατηρώντας υποχρεωτικές αμοιβές για τους αρχιτέκτονες και τους μηχανικούς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 49 ΣΛΕΕ και το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 2 Η αιτιολογική σκέψη 40 της οδηγίας 2006/123 είναι διατυπωμένη ως εξής:

«Η έννοια των “επιτακτικών λόγων δημόσιου συμφέροντος” στους οποίους αναφέρονται ορισμένες διατάξεις της παρούσας οδηγίας αναπτύχθηκε από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της νομολογίας του για τα άρθρα 43 και 49 της συνθήκης και ενδέχεται να εξακολουθήσει να εξελίσσεται. Η εν λόγω έννοια, όπως αναγνωρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, καλύπτει τουλάχιστον τους εξής λόγους: [...] προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών· [...] προστασία του περιβάλλοντος και του αστικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης και της χωροταξίας πόλεων και υπαίθρου· [...] προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας· στόχοι πολιτιστικής πολιτικής· [...]»

- 3 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις υπηρεσίες παρόχων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος.»

- 4 Το άρθρο 15 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις όπως εκείνες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 και εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι συμβατές με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3. Τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις τους ώστε να είναι συμβατές με τις εν λόγω προϋποθέσεις.

2. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της από την τήρηση των ακόλουθων απαιτήσεων που δεν εισάγουν διακρίσεις:

[...]

ζ) υποχρεωτικές ελάχιστες ή/και ανώτερες τιμές, με τις οποίες οφείλει να συμμορφώνεται ο πάροχος·

[...]

3. Τα κράτη μέλη ελέγχουν εάν οι απαιτήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2 πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) μη εισαγωγή διακρίσεων: οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, ανάλογα με την έδρα τους·
- β) αναγκαιότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος·
- γ) αναλογικότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του στόχου, το ίδιο δε αποτέλεσμα να μην μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

[...]

5. Στην έκθεση αμοιβαίας αξιολόγησης που προβλέπεται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν:

- α) τις απαιτήσεις τις οποίες προτίθενται να διατηρήσουν και τους λόγους για τους οποίους κρίνουν ότι συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο 3·
- β) τις απαιτήσεις που καταργήθηκαν ή που κατεστάθησαν λιγότερο αυστηρές.

6. Από τις 28 Δεκεμβρίου 2006 τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εισάγουν καμία νέα απαίτηση των ειδών που απαριθμούνται στην παράγραφο 2 παρά μόνο σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3.

[...]»

Το γερμανικό δίκαιο

5. Οι αμοιβές των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών ρυθμίζονται από το Honorarordnung für Architekten und Ingenieure (διάταγμα για τις αμοιβές των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών), της 10ης Ιουλίου 2013 (BGBl. I, σ. 2276, στο εξής: HOAI).

6. Το άρθρο 1 του HOAI έχει ως εξής:

«Το παρόν διάταγμα διέπει τον υπολογισμό των αμοιβών για τις βασικές υπηρεσίες των εγκατεστημένων στη Γερμανία αρχιτεκτόνων και μηχανικών (εντολοδόχων), στο μέτρο που οι εν λόγω υπηρεσίες καλύπτονται από το παρόν διάταγμα και παρέχονται με βάση το γερμανικό έδαφος.»

7. Κατά το άρθρο 3 του HOAI:

«1. Οι αμοιβές για τις βασικές υπηρεσίες στον τομέα του σχεδιασμού χρήσεως γης, του σχεδιασμού έργων και του εξειδικευμένου σχεδιασμού ρυθμίζονται δεσμευτικώς στα τμήματα 2 έως 4 του παρόντος διατάγματος. Οι αμοιβές για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες του παραρτήματος 1 δεν ρυθμίζονται δεσμευτικώς.

2. Οι βασικές υπηρεσίες που εν γένει είναι αναγκαίες για την ορθή εκτέλεση μιας εντολής περιλαμβάνονται στα λεγόμενα προφίλ παροχής. Τα προφίλ παροχής υποδιαιρούνται σε στάδια παραδόσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις των τμημάτων 2 έως 4.

3. Ο κατάλογος των καλυπτόμενων από το παρόν διάταγμα ειδικών υπηρεσιών, τα προφίλ παροχής και τα παραρτήματά τους δεν έχουν εξαντλητικό χαρακτήρα. Ειδικές υπηρεσίες μπορούν να συμφωνηθούν επίσης για σχέδια προφίλ παροχής και για στάδια παραδόσεως με τα οποία δεν συνδέονται οι υπηρεσίες αυτές, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για βασικές υπηρεσίες. Οι τιμές για τις ειδικές υπηρεσίες συμφωνούνται ελεύθερα.

4. Η οικονομική αποδοτικότητα της παροχής πρέπει να εξασφαλίζεται πάντοτε.»

8 Το άρθρο 7 του ΗΟΑΙ προβλέπει τα εξής:

«1. Οι αμοιβές βασίζονται στη γραπτή συμφωνία που συνήψαν τα συμβαλλόμενα μέρη κατά την παροχή της εντολής και εντάσσονται στο πλαίσιο των κατώτατων και των ανώτατων ποσών που προβλέπει το παρόν διάταγμα.

2. Αν οι επιλέξιμες δαπάνες ή οι καθορισμένες επιφάνειες δεν εμπίπτουν στην κλίμακα που περιλαμβάνεται στους κατά το παρόν διάταγμα πίνακες αμοιβών, οι αμοιβές μπορούν να συμφωνηθούν ελεύθερα.

3. Τα κατώτατα ποσά που καθορίζονται στο παρόν διάταγμα μπορούν να μειωθούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, με γραπτή συμφωνία.

4. Υπέρβαση των ανώτατων ποσών που καθορίζονται στο παρόν διάταγμα μπορεί να υπάρξει μόνο σε περίπτωση εξαιρετικών βασικών υπηρεσιών ή υπηρεσιών ασυνήθιστα μεγάλης διάρκειας, με γραπτή συμφωνία. Στην περίπτωση αυτή, δεν λαμβάνονται υπόψη περιστάσεις οι οποίες ήδη ήσαν καθοριστικές για την κατάταξη στα κλιμάκια αμοιβών ή για την κατάταξη στο πλαίσιο των κατώτατων και των ανώτατων ποσών.»

9 Τα τμήματα 2 έως 4 του ΗΟΑΙ, τα οποία αναφέρει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του διατάγματος αυτού, περιέχουν λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τα κατώτατα και τα ανώτατα ποσά για τον σχεδιασμό χρήσεως γης, τον σχεδιασμό έργων και τον εξειδικευμένο σχεδιασμό. Ορισμένες από τις εν λόγω διατάξεις επιτρέπουν τη μείωση των κατώτατων αμοιβών σε εξαιρετικές περιπτώσεις, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 3, του εν λόγω διατάγματος.

10 Το άρθρο 44, παράγραφος 7, του ΗΟΑΙ προβλέπει τα εξής:

«Αν το κόστος σχεδιασμού εργασιών πολιτικού μηχανικού οι οποίες αφορούν ευρείες επιφάνειες και πραγματοποιούνται υπό ίσες συνθήκες κατασκευής είναι δυσανάλογο με τις υπολογισθείσες αμοιβές, εφαρμοστέο είναι το άρθρο 7, παράγραφος 3.»

11 Το άρθρο 52, παράγραφος 5, του ΗΟΑΙ ορίζει τα εξής:

«Αν το κόστος σχεδιασμού κατασκευών οι οποίες αφορούν εργασίες πολιτικού μηχανικού σχετικά με ευρείες επιφάνειες και πραγματοποιούμενες υπό ίδιες συνθήκες κατασκευής είναι δυσανάλογο με τις υπολογισθείσες αμοιβές, εφαρμοστέο είναι το άρθρο 7, παράγραφος 3.»

12 Το άρθρο 56, παράγραφος 6, του ΗΟΑΙ είναι διατυπωμένο ως εξής:

«Αν το κόστος σχεδιασμού τεχνικού εξοπλισμού για εργασίες πολιτικού μηχανικού οι οποίες αφορούν ευρείες επιφάνειες και πραγματοποιούνται υπό ίδιες συνθήκες κατασκευής είναι δυσανάλογο με τις υπολογισθείσες αμοιβές, εφαρμοστέο είναι το άρθρο 7, παράγραφος 3.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 13 Μετά από αξιολόγηση της συμμορφώσεως προς τις υποχρεώσεις που θέτει η οδηγία 2006/123, η Επιτροπή πραγματοποίησε διμερείς συνεντεύξεις με ορισμένα κράτη μέλη, όσον αφορά ιδίως τις υποχρεωτικές τιμές και αμοιβές που προβλέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή κίνησε ευρωπαϊκή πιλοτική διαδικασία, κατά την οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έλαβε θέση στις 10 Μαρτίου 2015 προκειμένου να δικαιολογήσει τις διατάξεις του ΗΟΑΙ για τις αμοιβές των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών.
- 14 Με προειδοποιητική επιστολή της 18ης Ιουνίου 2015, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή των γερμανικών αρχών επί του ότι υφίστατο ενδεχομένως παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, καθώς και του άρθρου 49 ΣΛΕΕ λόγω των διατάξεων του ΗΟΑΙ περί αμοιβών.
- 15 Με επιστολή της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αμφισβήτησε τις αιτιάσεις που της προσάπτονταν. Ισχυρίστηκε ότι το ΗΟΑΙ δεν περιόριζε την ελευθερία εγκαταστάσεως και ότι, ακόμη και αν συνέβαινε αυτό, τυχόν τέτοιος περιορισμός δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος. Επισημάνε επίσης ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις ρύθμιζαν μόνον αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις, οι οποίες δεν μπορούν να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα της οδηγίας 2006/123 και του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.
- 16 Στις 25 Φεβρουαρίου 2016, η Επιτροπή εξέδωσε αιτιολογημένη γνώμη στην οποία επανέλαβε τα επιχειρήματα που είχε αναπτύξει στην προειδοποιητική επιστολή. Κάλεσε δε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει, εντός δίμηνης προθεσμίας από την παραλαβή της ως άνω γνώμης, τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς αυτή. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε στην εν λόγω γνώμη στις 13 Μαΐου 2016, εμμένοντας στα επιχειρήματά της.
- 17 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε άρει την προσαπτόμενη παράβαση, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.
- 18 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 7ης Νοεμβρίου 2017, έγινε δεκτή η αίτηση παρεμβάσεως της Ουγγαρίας υπέρ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 19 Η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι το ΗΟΑΙ περιλαμβάνει περιορισμό της κατοχυρωμένης από το άρθρο 49 ΣΛΕΕ και την οδηγία 2006/123 ελευθερίας εγκαταστάσεως. Θεωρεί ότι η ρύθμιση αυτή, η οποία εισάγει σύστημα ανώτατων και κατώτατων αμοιβών για τις υπηρεσίες των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, εμποδίζει την είσοδο νέων παρόχων υπηρεσιών από άλλα κράτη μέλη στη γερμανική αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, υποστηρίζει ότι το ΗΟΑΙ περιορίζει τις δυνατότητες των τελευταίων, για τους οποίους είναι δυσκολότερο να προσελκύσουν πελάτες στη γερμανική αγορά, να προσφέρουν υπηρεσίες ισοδύναμες με εκείνες που προσφέρουν οι ήδη εγκατεστημένοι στη Γερμανία πάροχοι με αμοιβές χαμηλότερες από την κατώτατη ή υπηρεσίες με αμοιβές υψηλότερες από τις προβλεπόμενες ανώτατες.
- 20 Το εν λόγω θεσμικό όργανο θεωρεί ότι η πυκνότητα της προσφοράς των υπηρεσιών από τους αρχιτέκτονες και τους μηχανικούς στη Γερμανία δεν επηρεάζει την ύπαρξη των εν λόγω περιορισμών της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Συναφώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 δεν αναφέρεται στην κατάσταση της αγοράς και ότι το Δικαστήριο, στην απόφαση της

5ης Δεκεμβρίου 2006, Cirolla κ.λπ. (C-94/04 και C-202/04, EU:C:2006:758), έκρινε ότι ο καθορισμός ελάχιστης αμοιβής για δικηγόρους συνιστούσε περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ενώ η αγορά χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη ιδιαίτερος υψηλού αριθμού δικηγόρων.

- 21 Υποστηρίζει επίσης ότι, καίτοι το ΗΟΑΙ αφορά ρυθμίσεις για την παροχή υπηρεσιών από τους αρχιτέκτονες και τους μηχανικούς, εμποδίζει, εκ του αποτελέσματος, την πρόσβαση στην αγορά αυτή καθαυτήν.
- 22 Επιπλέον, η Επιτροπή συνάγει από το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123 ότι αυτή εφαρμόζεται και σε αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις.
- 23 Δεύτερον, κατά την Επιτροπή, οι περιλαμβανόμενοι στο ΗΟΑΙ περιορισμοί της ελευθερίας εγκαταστάσεως δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με τους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος τους οποίους επικαλείται η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- 24 Καταρχάς, η Επιτροπή θεωρεί ότι η διατήρηση υψηλού επιπέδου υπηρεσιών δεν μπορεί, εν προκειμένω, να δικαιολογήσει τον επίμαχο περιορισμό. Από την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2006, Cirolla κ.λπ. (C-94/04 και C-202/04, EU:C:2006:758), δεν συνάγεται ότι το Δικαστήριο έκρινε ως σύνομη κάθε ρύθμιση η οποία καθορίζει κατώτατες τιμές όταν η αγορά χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό παρόχων των οικείων υπηρεσιών. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έπρεπε να προσκομίσει τις αποδείξεις ότι οι αμοιβές μπορούσαν να διασφαλίσουν την ποιότητα των υπηρεσιών αυτών.
- 25 Ειδικότερα, η Επιτροπή θεωρεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος όφειλε να αποδείξει ότι η κατάργηση των κατώτατων αμοιβών θα είχε ως αποτέλεσμα τον καθορισμό επιπέδου αμοιβών για τις υπηρεσίες αυτές το οποίο θα μπορούσε να δημιουργήσει αβεβαιότητα ως προς την ποιότητά τους. Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό στην περίπτωση των υπηρεσιών αρχιτεκτόνων στη Γερμανία είναι σημαντικά υψηλότερο από ό,τι σε άλλα κράτη μέλη, καίτοι δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται εντός άλλων κρατών μελών είναι χαμηλότερη λόγω των μικρότερων αμοιβών. Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το ΗΟΑΙ βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, καθόσον οι πάροχοι που επιθυμούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με χαμηλότερη αμοιβή σε σύγκριση με τις κατώτατες δεν έχουν τη δυνατότητα να αποδείξουν ότι πληρούν όλες τις απαιτήσεις της εθνικής ρυθμίσεως.
- 26 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η συχνή χρήση της προβλεπόμενης από το ΗΟΑΙ δυνατότητας συνάψεως συμβάσεως σχετικά με το κόστος κατασκευής και καθορισμού χαμηλότερων από τις κατώτατες τιμές αμοιβών, χωρίς να παρατηρείται μείωση της ποιότητας των υπηρεσιών, καθιστά σαθρή την επιχειρηματολογία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.
- 27 Στη συνέχεια, η Επιτροπή απορρίπτει το επιχείρημα ότι ο σκοπός προστασίας των καταναλωτών μέσω της εξαλείψεως της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση μεταξύ των καταναλωτών και των παρόχων μπορεί να επιτευχθεί με την υψηλή ποιότητα των υπηρεσιών, η οποία διασφαλίζεται με τη σειρά της με την επιβολή κατώτατων αμοιβών. Κατά την Επιτροπή, το επιχείρημα αυτό βασίζεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι τέτοιες αμοιβές διασφαλίζουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- 28 Εξάλλου, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το άρθρο 22 της οδηγίας 2006/123 υποχρεώνει τους παρόχους να ενημερώνουν τους αποδέκτες για την τιμή μιας υπηρεσίας ή τη μέθοδο υπολογισμού της. Οι εθνικές αρχές μπορούν να προβλέπουν τη δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με τις τρέχουσες τιμές ή αμοιβές ως ενδείξεις των ακολουθούμενων στην αγορά πρακτικών. Επιπλέον, παρατηρεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους δεν υφίσταται ασυμμετρία στην πληροφόρηση στην περίπτωση παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν υπόκεινται στις προβλεπόμενες από το ΗΟΑΙ υποχρεωτικές αμοιβές.

- 29 Το εν λόγω θεσμικό όργανο θεωρεί ότι οι μελέτες τις οποίες επικαλείται το κράτος μέλος αυτό δεν αποδεικνύουν τη συσχέτιση μεταξύ των τιμών για τις υπηρεσίες και της ποιότητάς τους. Επισημαίνει επίσης ότι από τις εξηγήσεις που έδωσε το εν λόγω κράτος μέλος δεν προκύπτουν οι λόγοι για τους οποίους το προβαλλόμενο κίνητρο ότι οι κατώτατες τιμές ενεργούν ως κίνητρο έχει τα κατά γενικό τρόπο περιγραφόμενα από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αποτελέσματα. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιστολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Τεχνικών Επιμελητηρίων, της 5ης Νοεμβρίου 2015, παραπέμπει στη δήλωση του ανωτέρω συμβουλίου, της 26ης Σεπτεμβρίου 2015, η οποία εκφράζεται θετικά για τα συστήματα που εξασφαλίζουν ενιαία, προβλέψιμη και διαφανή αμοιβή για ορισμένα είδη υπηρεσιών, χωρίς, ωστόσο, να θέτει δεσμευτικό πλαίσιο για τις αμοιβές που καθορίζονται για τις εν λόγω υπηρεσίες. Κατά την άποψή της, από την εν λόγω δήλωση προκύπτει ότι η επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών είναι δυνατή με λιγότερο δεσμευτικά μέτρα από αυτά που προβλέπει το ΗΟΑΙ. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, προκειμένου να επιτευχθεί το αναμενόμενο επίπεδο ποιότητας, πρέπει να ληφθούν εναλλακτικά μέτρα σε σχέση με εκείνα που προβλέπει το ΗΟΑΙ, όπως κανόνες για τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική ευθύνη.
- 30 Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι σκοποί διατηρήσεως και βιωσιμότητας των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών καθώς και διασφαλίσεως του εισοδήματος των παρόχων υπηρεσιών είναι αμιγώς οικονομικής φύσεως και δεν συνιστούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.
- 31 Τρίτον, η Επιτροπή θεωρεί ότι, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι προβλεπόμενοι από το ΗΟΑΙ κανόνες τιμολογήσεως δεν είναι κατάλληλοι για την επίτευξη του σκοπού προστασίας των καταναλωτών, δεδομένου ότι δεν ενημερώνουν τους τελευταίους για την καταλληλότητα των προτεινόμενων αμοιβών ούτε τους δίνουν τη δυνατότητα να εξακριβώσουν, παρά την προβλεπόμενη από το ΗΟΑΙ κλίμακα αμοιβών, τα ισχύοντα ποσά. Κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, καίτοι αυτή η κλίμακα αμοιβών παρέχει τη δυνατότητα στους καταναλωτές να διακρίνουν ευκολότερα τις διάφορες παροχές που τους προσφέρονται και μπορεί ενδεχομένως να είναι χρήσιμη για την κατάταξη των παροχών ανάλογα με τη σημασία τους, δεν δικαιολογεί, ωστόσο, την υποχρέωση επιβολής κατώτατων και ανώτατων αμοιβών καθοριζόμενων ανάλογα με τη διάκριση αυτή.
- 32 Τέταρτον, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το άρθρο 7, παράγραφοι 3 και 4, του ΗΟΑΙ, το οποίο αφήνει μια ορισμένη ευελιξία στην εφαρμογή των υποχρεωτικών αμοιβών, προβλέφθηκε ως εξαίρεση, η οποία ερμηνεύεται συσταλτικώς από τα γερμανικά δικαστήρια. Συνεπώς, η παρέκκλιση, με γραπτή συμφωνία, από τις ανώτατες αμοιβές είναι δυνατή μόνο σε περίπτωση εξαιρετικών βασικών υπηρεσιών ή υπηρεσιών ασυνήθιστα μεγάλης διάρκειας.
- 33 Υποστηρίζει επίσης ότι, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 3, του ΗΟΑΙ, οι παρεκκλίσεις από τις κατώτατες αμοιβές επιτρέπονται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν τις παρεχόμενες από μηχανικούς υπηρεσίες και όχι από αρχιτέκτονες.
- 34 Κατά την Επιτροπή, οι παρεκκλίσεις από τις ελάχιστες αμοιβές ερμηνεύονται επίσης στενά από τα γερμανικά δικαστήρια. Η Επιτροπή, επικαλούμενη τη νομολογία του Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία), υποστηρίζει ότι ο πάροχος υπηρεσιών δεν μπορεί να μετακυλίσει στους πελάτες του την εξοικονόμηση των δαπανών της επιχειρήσεώς του μέσω εξορθολογισμού όταν τούτο οδηγεί στον καθορισμό αμοιβής χαμηλότερης από τις κατώτατες. Ειδικότερα, όσον αφορά την απόφαση του Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου) της 22ας Μαΐου 1997, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από την εν λόγω απόφαση προκύπτει ότι ακόμη και η περίπτωση διαρκούς συνεργασίας βάσει προσφοράς από αρχιτέκτονα ή μηχανικό προβλέπουσας αμοιβές χαμηλότερες από τις κατώτατες συνιστά παράβαση του ΗΟΑΙ, διότι κάθε σύμβαση πρέπει να εξετάζεται χωριστά. Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το γερμανικό σύστημα δεν είναι αρκετά ευέλικτο ώστε να θεωρηθεί σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης.

- 35 Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει, αφενός, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους οι ανώτατες αμοιβές να συμβάλλουν, όπως προβάλλεται, στην εξάλειψη των ασυμμετριών στην πληροφόρηση μεταξύ των καταναλωτών και των παρόχων υπηρεσιών ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το εν λόγω θεσμικό όργανο καταλήγει στο συμπέρασμα, αφετέρου, ότι ο σκοπός προστασίας των πελατών έναντι του καθορισμού υπερβολικών αμοιβών μπορεί να επιτυγχάνεται με την προσήκουσα πληροφόρηση στον πελάτη, με την οποία αυτός μπορεί να εκτιμήσει τον τρόπο με τον οποίο καθορίζεται η αμοιβή που του ζητείται σε σχέση με τις συνήθεις αμοιβές της αγοράς. Ένα τέτοιο μέτρο είναι λιγότερο δεσμευτικό από αυτό που προκύπτει από το προβλεπόμενο από το ΗΟΑΙ σύστημα αμοιβών.
- 36 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει, πρώτον, ότι το ΗΟΑΙ δεν αντιβαίνει ούτε προς το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ούτε προς την οδηγία 2006/123, καθόσον, αφενός, προβλέπει ανώτατα και κατώτατα όρια για τις αμοιβές μόνον των βασικών υπηρεσιών στον τομέα του σχεδιασμού χρήσεως γης, σχεδιασμού κτιρίων και άλλου εξειδικευμένου σχεδιασμού, για τις οποίες η διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου ποιότητας ανταποκρίνεται σε σκοπό γενικού συμφέροντος, και όχι για συμβουλευτικές υπηρεσίες, των οποίων οι αμοιβές αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης διαπραγματεύσεως μεταξύ των μερών.
- 37 Αφετέρου, το ΗΟΑΙ προβλέπει ποικίλες εξαιρέσεις προκειμένου να διασφαλίσει ότι σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να συμφωνηθούν προσήκουσες αμοιβές, γεγονός το οποίο απηχεί τον υψηλό βαθμό ευελιξίας της εν λόγω ρυθμίσεως που παρέχει τη δυνατότητα σε φορείς από άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εισέλθουν στη γερμανική αγορά υπό συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού.
- 38 Συναφώς, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στηρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως στην απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-518/06, EU:C:2009:270), κατά την οποία οι κατώτατες και ανώτατες τιμές δεν συνιστούν περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών εφόσον το καθεστώς που τις προβλέπει χαρακτηρίζεται από ευελιξία που επιτρέπει μια ορισμένη διαφοροποίηση των τιμών ανάλογα με τη φύση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Μάλιστα, εν προκειμένω, το ΗΟΑΙ προβλέπει τέτοιου είδους ευελιξία όσον αφορά τόσο τις κατώτατες όσο και τις ανώτατες αμοιβές.
- 39 Εξάλλου, η καθής υποστηρίζει ότι από την απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874), προκύπτει ότι οι αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις δεν πρέπει να εκτιμώνται υπό το πρίσμα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της οδηγίας 2006/123, δεδομένου ότι καμία από αυτές δεν εφαρμόζεται σε τέτοιες περιπτώσεις.
- 40 Επιπλέον, το εν λόγω κράτος μέλος θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους η πρόσβαση στην αγορά περιορίζεται από τις προβλεπόμενες από το ΗΟΑΙ κατώτατες και ανώτατες αμοιβές, ούτε απέδειξε την ύπαρξη συγκεκριμένων περιορισμών της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Αναφέρθηκε απλώς σε «τυχόν περιορισμούς» και ισχυρίστηκε ότι η κατάσταση της αγοράς είναι «άνευ σημασίας». Στο πλαίσιο αυτό, το εν λόγω κράτος μέλος επικαλείται τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία δεν υπάρχει περιορισμός όταν οι πιθανές επιπτώσεις ενός μέτρου στην ελευθερία εγκαταστάσεως είναι υπερβολικά αβέβαιες και έμμεσες, καθώς και την αιτιολογική σκέψη 69 της οδηγίας 2006/123, η οποία κατ' ουσίαν επαναλαμβάνει την ως άνω νομολογία. Κατά συνέπεια, θεωρεί ότι, εν προκειμένω, το προς αξιολόγηση μέτρο, το οποίο δεν αφορά καν την πρόσβαση στην αγορά, δεν έχει καμία συγκεκριμένη επίπτωση στην ελευθερία εγκαταστάσεως και ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε ως όφειλε αποδείξεις για την ύπαρξη τέτοιας επιπτώσεως.
- 41 Στη συνέχεια, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναφέρεται σε έγγραφα των επαγγελματικών οργανώσεων αρχιτεκτόνων και μηχανικών, από τα οποία προκύπτει ότι το ΗΟΑΙ δεν εμποδίζει ούτε την πρόσβαση στη γερμανική αγορά ούτε την ελευθερία εγκαταστάσεως στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους.

- 42 Δεύτερον και επικουρικώς, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίζεται ότι το προβλεπόμενο από το ΗΟΑΙ σύστημα αμοιβών δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, ήτοι από τη διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού, την προστασία των καταναλωτών, την ασφάλεια δομήσεως, τον σεβασμό των αρχιτεκτονικών παραδόσεων και τις οικολογικές κατασκευές. Κατά το εν λόγω κράτος μέλος, ο κύριος σκοπός του ΗΟΑΙ είναι να διασφαλίσει υψηλού επιπέδου ποιότητα των υπηρεσιών των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών.
- 43 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπογραμμίζει ότι μια ποιοτική υπηρεσία σχεδιασμού ανταποκρίνεται στον σκοπό προστασίας των καταναλωτών από δύο απόψεις, ήτοι καθόσον εξασφαλίζει την ασφάλεια των κτιρίων και καθόσον αποσκοπεί στην αποφυγή σφαλμάτων κατά την εκτέλεση των εργασιών, η οποία καθίσταται επομένως ταχύτερη και λιγότερο δαπανηρή. Το εν λόγω κράτος μέλος προσθέτει ότι ο καθορισμός κατώτατων αμοιβών υποστηρίζεται τόσο από τις επαγγελματικές οργανώσεις των κυρίων των έργων όσο και από τις ενώσεις καταναλωτών.
- 44 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αμφισβητεί την επιχειρηματολογία της Επιτροπής κατά την οποία ο επίμαχος περιορισμός της ελευθερίας εγκαταστάσεως δεν δικαιολογείται. Υποστηρίζει ιδίως ότι είναι επιθυμητός ο σκοπός της διατήσεως μιας στηριζόμενης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δομής της αγοράς, καθόσον έχει ως αποτέλεσμα τη διασφάλιση υψηλού αριθμού παρόχων υπηρεσιών και τη συμβολή στον ανταγωνισμό με βάση την «καλύτερη ποιότητα». Το εν λόγω κράτος μέλος τονίζει ότι η δομή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο έδαφός του μπορεί να αλλοιώσει σημαντικά το συμπέρασμα της Επιτροπής για το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό στη Γερμανία. Προσθέτει ότι η υφιστάμενη μεταξύ 2009 και 2014 δυνατότητα να συναφθεί σύμβαση για το κόστος κατασκευής κηρύχθηκε παράνομη από το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) το 2014.
- 45 Τρίτον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρεί ότι ο καθορισμός κατώτατων τιμών είναι κατάλληλος για τη διασφάλιση του σκοπού εξασφάλισεως υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Συναφώς, υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο, στην απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2006, Círolla κ.λπ. (C-94/04 και C-202/04, EU:C:2006:758), αναγνώρισε καταρχήν, στο πλαίσιο αγοράς χαρακτηριζόμενης από έντονη ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ παρόχων και αποδεκτών υπηρεσιών καθώς και από την ύπαρξη υψηλού αριθμού παρόχων, τη σχέση μεταξύ της θεσπίσεως κατώτατης τιμής για τις παροχές υπηρεσιών και της διατήσεως της ποιότητάς τους, τούτο δε ακόμη και αν άφησε στο εθνικό δικαστήριο τη διαπίστωση της υπάρξεως και της κρισιμότητας της εν λόγω σχέσεως για τη διαφορά της κύριας δίκης. Άλλωστε, το Δικαστήριο αναγνωρίζει περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη σε συγκρίσιμες καταστάσεις, οπότε δεν απαιτείται από αυτά να διαπιστώσουν την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου, υπό την έννοια της αναγκαίας προϋποθέσεως, μεταξύ της ποιότητας και της τιμής μιας υπηρεσίας στην εγχώρια αγορά. Το εν λόγω κράτος μέλος διευκρινίζει ότι, παρά την έλλειψη τέτοιας απαιτήσεως, βασίστηκε, στο πλαίσιο της θεσπίσεως του ΗΟΑΙ, σε λεπτομερείς μελέτες σχετικά με τον καθορισμό κατώτατων και ανώτατων τιμών και την επίδρασή τους.
- 46 Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι κατώτατες και ανώτατες αμοιβές είναι κατάλληλες για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού ποιότητας, δεδομένου ότι υπάρχει σχέση μεταξύ της αμοιβής και της ποιότητας, καθόσον ο μεγάλος φόρτος εργασίας του προσωπικού υψηλής ειδικεύσεως αντανακλάται στην αμοιβή, η οποία καθίσταται υψηλότερη. Αν η αμοιβή είναι κατώτερη από ένα ορισμένο επίπεδο, μπορεί να υποτεθεί ότι η αμοιβή αυτή δύναται να ζητηθεί μόνο με χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσίες.
- 47 Η καθής επισημαίνει συναφώς ότι υπάρχει κίνδυνος «δυσμενούς επιλογής» στην αγορά των υπηρεσιών σχεδιασμού στη Γερμανία. Ως εκ τούτου, καθόσον οι καταναλωτές δεν είναι ούτε επαρκώς ενημερωμένοι ούτε σε θέση να αντιληφθούν τις διαφορές στην ποιότητα, θα επιλέγουν συστηματικά τη φθηνότερη προσφορά, με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός να στηρίζεται πλέον μόνο στις αμοιβές. Δεδομένης της ασυμμετρίας αυτής στην πληροφόρηση μεταξύ παρόχων υπηρεσιών και καταναλωτών,

σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό παρόχων στην αγορά, η αντιμετώπιση του ανταγωνισμού και η επίτευξη του κέρδους θα καθίσταται πλέον δυνατή στην πράξη μόνο με την προσφορά χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσιών, γεγονός που οδηγεί σε κατάσταση «ηθικού κινδύνου» ή «δυσμενούς επιλογής».

- 48 Το εν λόγω κράτος μέλος θεωρεί ότι, μέσω του εκ του νόμου καθορισμού κατώτατων αμοιβών, μειώνεται η σημασία της αμοιβής ως παράγοντος ανταγωνισμού, γεγονός που καθιστά δυνατή την πρόληψη τέτοιας υποβαθμίσεως της ποιότητας των υπηρεσιών.
- 49 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει περαιτέρω ότι ο καθορισμός των προβλεπόμενων από το ΗΟΑΙ κατώτατων αμοιβών δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και ότι δεν υφίσταται άλλο λιγότερο περιοριστικό μέτρο, καθόσον το ΗΟΑΙ λαμβάνει υπόψη τη φύση των σχετικών υπηρεσιών, επιβάλλει τέτοιες αμοιβές μόνο για τις υπηρεσίες σχεδιασμού και προβλέπει πολλές εξαιρέσεις στην εφαρμογή του.
- 50 Τα προτεινόμενα από την Επιτροπή εναλλακτικά μέτρα δεν είναι πρόσφορα για την αντικατάσταση των υποχρεωτικών αμοιβών. Ως εκ τούτου, οι κανόνες προσβάσεως στο επάγγελμα διασφαλίζουν μόνον ότι οι επαγγελματίες ενός κλάδου διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα, ενώ ένα σύστημα υποχρεωτικών αμοιβών διασφαλίζει την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών. Ειδικότερα, αφενός, η πρόσβαση στις επαγγελματικές δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΗΟΑΙ δεν περιορίζεται στη Γερμανία, δεδομένου ότι κάθε πρόσωπο μπορεί, καταρχήν, να ασκεί τέτοιες δραστηριότητες εφόσον συμμορφώνεται με την εν λόγω ρύθμιση. Αφετέρου, η θέσπιση τυχόν ρυθμίσεων που διέπουν την πρόσβαση στα εν λόγω επαγγέλματα θα συνιστούσε αυστηρότερο περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως από αυτόν που προκύπτει από το ΗΟΑΙ.
- 51 Επιπλέον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρεί ότι δεν είναι περισσότερο πειστική η συνιστάμενη στην πρόβλεψη κανόνων περί ευθύνης και υποχρεωτικής ασφάλισης της επαγγελματικής ευθύνης εναλλακτική λύση. Συγκεκριμένα, οι περιλαμβανόμενοι στο ΗΟΑΙ κανόνες σχετικά με τις αμοιβές θεωρείται ότι εξασφαλίζουν, προληπτικώς, υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, ενώ οι κανόνες περί ευθύνης και ασφάλισης, οι οποίοι εφαρμόζονται μόνον όταν επέρχεται ζημία, είναι εκ φύσεως ακατάλληλοι για την προστασία γενικών συμφερόντων όπως η ασφάλεια των κτιρίων, η ακεραιότητα του δομημένου περιβάλλοντος ή η οικολογία.
- 52 Όσον αφορά την προτεινόμενη από την Επιτροπή εναλλακτική λύση η οποία συνίσταται στην πρόβλεψη κανόνων σχετικά με την άσκηση του επαγγέλματος, αυτή θα καθιστούσε δυνατή μόνον την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου ποιότητας των υπηρεσιών και όχι την υψηλού επιπέδου ποιότητα που επιδιώκει η επίμαχη ρύθμιση. Συγκεκριμένα, προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός ποιότητας, θα πρέπει είτε να υποχρεωθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι πάροχοι να ενταχθούν σε επαγγελματικές οργανώσεις υπεύθυνες για την επίβλεψη της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών είτε να αποκλεισθούν από την αγορά όσοι δεν είναι μέλη τέτοιων οργανώσεων.
- 53 Τέλος, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αμφισβητεί την εναλλακτική λύση που συνίσταται στη δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με τις τρέχουσες αμοιβές ως ενδείξεις της ακολουθούμενης στην αγορά πρακτικής. Το εν λόγω κράτος μέλος θεωρεί ότι μια τέτοια δημοσίευση δεν επιλύει το πρόβλημα της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση, ενώ μπορεί ακόμη και να ενισχύσει έναν φαύλο κύκλο συνεχώς μειωνόμενων αμοιβών.
- 54 Τέταρτον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι οι ανώτατες τιμές δεν αποτελούν εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως και ότι, εν πάση περιπτώσει, δικαιολογούνται από την προστασία των καταναλωτών, αποτρέποντας την υπερβολική επιβάρυνσή τους εξαιτίας των υπερβολικά υψηλών αμοιβών. Επιπλέον, είναι κατάλληλες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.
- 55 Η Ουγγαρία, η οποία παρεμβαίνει προς στήριξη των αιτημάτων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, συμμερίζεται, κατ' ουσίαν, τα επιχειρήματα του εν λόγω κράτους μέλους.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 56 Καταρχάς, πρέπει να εξεταστεί η επίμαχη εθνική ρύθμιση υπό το πρίσμα του άρθρου 15 της οδηγίας 2006/123 πριν από την εξέταση, ενδεχομένως, της ρυθμίσεως αυτής υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.
- 57 Προκαταρκτικώς, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 δεν εφαρμόζεται σε αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις, ήτοι σε καταστάσεις στις οποίες τα πραγματικά περιστατικά περιορίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνου κράτους μέλους.
- 58 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι διατάξεις του κεφαλαίου III της οδηγίας 2006/123, σχετικά με την ελευθερία εγκαταστάσεως των παρόχων υπηρεσιών, έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται και σε κατάσταση της οποίας όλα τα κρίσιμα στοιχεία περιορίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνου κράτους μέλους (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2018, X και Visser, C-360/15 και C-31/16, EU:C:2018:44, σκέψη 110).
- 59 Εν συνεχεία υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάζουν αν τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις όπως εκείνες που διαλαμβάνονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού και να εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι συμβατές με τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου.
- 60 Το άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας αφορά τις απαιτήσεις που εξαρτούν την άσκηση μιας δραστηριότητας από τη συμμόρφωση του παρόχου με κατώτατες και/ή ανώτατες αμοιβές.
- 61 Από τις παραγράφους 5 και 6 του ως άνω άρθρου 15 προκύπτει ότι επιτρέπεται στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή, ενδεχομένως, να επιβάλουν απαιτήσεις παρόμοιες με εκείνες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, υπό τον όρο ότι πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3 (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Rina Services κ.λπ., C-593/13, EU:C:2015:399, σκέψη 33).
- 62 Οι εν λόγω προϋποθέσεις αφορούν, πρώτον, τον μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις χαρακτήρα των σχετικών απαιτήσεων, οι οποίες δεν πρέπει να εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις εταιρίες, ανάλογα με την καταστατική τους έδρα, δεύτερον, την ανάγκη υπάρξεώς τους, ήτοι ότι πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος, και, τρίτον, την αναλογικότητά τους, καθώς οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ο οποίος δεν πρέπει να μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερα περιοριστικά μέτρα.
- 63 Το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 επιδιώκει συναφώς να συμβιβάσει την κανονιστική αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά τις απαιτήσεις που πρέπει να εκτιμώνται κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού, αφενός, και την αποτελεσματική άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως, αφετέρου.
- 64 Ειδικότερα, εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι, μολονότι στο κράτος μέλος που επικαλείται επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, προκειμένου να δικαιολογήσει απαίτηση κατά την έννοια του ανωτέρω άρθρου 15, εναπόκειται ασφαλώς να αποδείξει ότι η ρύθμισή του είναι κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του θεμιτώς επιδιωκόμενου σκοπού, το βάρος αποδείξεως αυτό δεν είναι τέτοιο ώστε να απαιτείται από το ως άνω κράτος μέλος να αποδείξει, τεκμηριωμένα, ότι κανένα άλλο πιθανό μέτρο δεν καθιστά δυνατή την επίτευξη του εν λόγω σκοπού υπό τους αυτούς όρους (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-518/06, EU:C:2009:270, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, της 24ης Μαρτίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-400/08, EU:C:2011:172, σκέψη 123, καθώς και της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 55). Πράγματι, μια τέτοια απαίτηση θα στερούσε στην πράξη το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος από την κανονιστική του αρμοδιότητα στον σχετικό τομέα.

- 65 Η λύση αυτή επιβάλλεται για τον επιπρόσθετο λόγο ότι, όπως επισημαίνει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ένα κράτος μέλος πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογήσει μια «απαίτηση που πρέπει να εκτιμηθεί» προβάλλοντας έναν επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος παράλληλα με την πρόβλεψη της εν λόγω απαίτησεως και συνεπώς, εξ ορισμού, χωρίς κατ' ανάγκη να διαθέτει εμπειρικά αποδεικτικά στοιχεία ως προς το αποτέλεσμα που προκύπτει από το εν λόγω μέτρο σε σύγκριση με εκείνο που θα προέκυπτε από άλλα μέτρα.
- 66 Εν προκειμένω, οι απαιτήσεις του ΗΟΑΙ, δεδομένου ότι καθορίζουν τις κατώτατες και ανώτατες αμοιβές για τις υπηρεσίες σχεδιασμού που παρέχουν αρχιτέκτονες και μηχανικοί, εμπίπτουν στο άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/123.
- 67 Κατά συνέπεια, οι επίδικες αμοιβές, ως προβλεπόμενες στη διάταξη αυτή απαιτήσεις, προκειμένου να είναι σύμφωνες με τους σκοπούς της ως άνω οδηγίας, πρέπει να πληρούν τις τρεις προϋποθέσεις που παρατίθενται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, αυτής, ήτοι να μην εισάγουν διακρίσεις, να είναι αναγκαίες και αναλογικές σε συνάρτηση με έναν επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος (πρβλ. απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, CMVRO, C-297/16, EU:C:2018:141, σκέψη 54).
- 68 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, πρέπει να διαπιστωθεί ότι οι απαιτήσεις που παρατίθενται στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως δεν εισάγουν ούτε άμεσα ούτε έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις εταιρίες, ανάλογα με την καταστατική τους έδρα, κατά την έννοια του στοιχείου α' της εν λόγω διατάξεως, με αποτέλεσμα να πληρούται η προϋπόθεση αυτή.
- 69 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναφέρει ότι οι κατώτατες αμοιβές αποσκοπούν στην εξασφάλιση ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού, στην προστασία των καταναλωτών, στην ασφάλεια των κτιρίων, στον σεβασμό των αρχιτεκτονικών παραδόσεων και των οικολογικών κατασκευών. Όσον αφορά τις ανώτατες τιμές, σκοπός τους είναι η προστασία των καταναλωτών μέσω της διασφάλισης της διαφάνειας των αμοιβών σε σχέση με αντίστοιχες υπηρεσίες και της αποτροπής του υπερβολικού ύψους τέτοιων αμοιβών.
- 70 Συναφώς, πρέπει να διαπιστωθεί ότι οι σκοποί εξασφάλισης της ποιότητας των εργασιών και της προστασίας των καταναλωτών αναγνωρίστηκαν από το Δικαστήριο ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2000, Corsten, C-58/98, EU:C:2000:527, σκέψη 38, της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, Stoß κ.λπ., C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, EU:C:2010:504, σκέψη 74, καθώς και της 15ης Οκτωβρίου 2015, Grupo Itevelesa κ.λπ., C-168/14, EU:C:2015:685, σκέψη 74).
- 71 Όσον αφορά τους σκοπούς σεβασμού των αρχιτεκτονικών παραδόσεων και των οικολογικών κατασκευών, μπορεί να γίνει δεκτό ότι σχετίζονται με τους γενικότερους σκοπούς διαφύλαξης της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς, καθώς και προστασίας τους περιβάλλοντος, οι οποίοι συνιστούν επίσης επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1991, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-154/89, EU:C:1991:76, σκέψη 17, και της 14ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-463/01, EU:C:2004:797, σκέψη 75).
- 72 Πρέπει εξάλλου να υπογραμμισθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 40 της οδηγίας 2006/123 επιβεβαιώνει ότι η προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών, η προστασία του περιβάλλοντος και οι σκοποί της πολιτιστικής πολιτικής συνιστούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.
- 73 Όσον αφορά την τρίτη προϋπόθεση που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, αυτή προϋποθέτει τη συνδρομή τριών στοιχείων, ήτοι να είναι η απαίτηση κατάλληλη για να εξασφαλίσει την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξή του και ο σκοπός αυτός να μην μπορεί να επιτευχθεί με άλλο λιγότερο περιοριστικό μέτρο.

- 74 Συναφώς, κράτος μέλος το οποίο, όπως εν προκειμένω η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, επικαλείται επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος προκειμένου να δικαιολογήσει μέτρο που αυτή έλαβε πρέπει να προσκομίσει συγκεκριμένα στοιχεία ικανά να στηρίξουν την επιχειρηματολογία του (πρβλ. απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2014, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-296/12, EU:C:2014:24, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 75 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπογραμμισθεί, προκαταρκτικώς, ότι, καθόσον η συμμόρφωση με τους σκοπούς ασφάλειας των κτιρίων, του σεβασμού των αρχιτεκτονικών παραδόσεων και των οικολογικών κατασκευών συνδέεται άμεσα με την ποιότητα των εργασιών σχεδιασμού, τόσο η ικανότητα του ΗΟΑΙ να επιτύχει τους τρεις πρώτους σκοπούς όσο και η ανάγκη επιτεύξεώς τους θα πρέπει να γίνουν αποδεκτές εφόσον διαπιστωθεί ότι είναι κατάλληλες και αναγκαίες προς εξασφάλιση της ποιότητας αυτής.
- 76 Όσον αφορά, πρώτον, το κατά πόσον το ΗΟΑΙ είναι ικανό να οδηγήσει στην επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι, λόγω της σχέσεως μεταξύ της τιμής μιας υπηρεσίας και της ποιότητας της υπηρεσίας αυτής, ο καθορισμός κατώτατων αμοιβών είναι κατάλληλος για την επίτευξη του σκοπού διασφάλισης υψηλής ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- 77 Εξάλλου, ο καθορισμός τέτοιων αμοιβών είναι επίσης κατάλληλος για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας των καταναλωτών, καθόσον αντιμετωπίζει τις συνέπειες της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση μεταξύ των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, αφενός, και των καταναλωτών, αφετέρου, η οποία μπορεί να οδηγήσει στο να διεξάγεται ο ανταγωνισμός μόνο με τις αμοιβές και στο να επιλέγουν οι καταναλωτές τους παρόχους μόνο με βάση τη ζητούμενη για τις υπηρεσίες αμοιβή.
- 78 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι δυνατό να αποκλεισθεί εκ των προτέρων ότι ο καθορισμός κατώτατης αμοιβής δεν μπορεί να αποτρέψει τους παρόχους υπηρεσιών, σ' ένα πλαίσιο όπως αυτό αγοράς η οποία διακρίνεται από την ύπαρξη εξαιρετικά μεγάλου αριθμού παρόχων, από το να ασκούν ανταγωνισμό δυνάμενο να καταλήξει στην προσφορά παροχής υπηρεσιών με πολύ χαμηλή αμοιβή, με τον κίνδυνο να υποβαθμισθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών (πρβλ. απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2006, Cipolla κ.λπ., C-94/04 και C-202/04, EU:C:2006:758, σκέψη 67).
- 79 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, όπως υποστηρίζει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ένας πολύ μεγάλος αριθμός φορέων δραστηριοποιείται στην αγορά των υπηρεσιών σχεδιασμού στον κατασκευαστικό τομέα του εν λόγω κράτους μέλους.
- 80 Ομοίως, δεν αμφισβητείται βασίμως από την Επιτροπή το επιχείρημα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ότι η αγορά αυτή χαρακτηρίζεται από έντονη ασυμμετρία στην πληροφόρηση, δεδομένου ότι οι πάροχοι υπηρεσιών διαθέτουν τεχνικές δεξιότητες τις οποίες δεν διαθέτει η πλειονότητα των πελατών τους, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να δυσκολεύονται να αξιολογήσουν την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών σχεδιασμού.
- 81 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απέδειξε ικανοποιητικά ότι, υπό το πρίσμα των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της αγοράς και των επίμαχων υπηρεσιών, μπορεί να υφίσταται κίνδυνος οι πάροχοι υπηρεσιών σχεδιασμού στον κατασκευαστικό τομέα που δραστηριοποιούνται στο εν λόγω κράτος μέλος να ασκούν ανταγωνισμό δυνάμενο να καταλήξει στην προσφορά παροχής υπηρεσιών με πολύ χαμηλή αμοιβή ή ακόμη και στον αποκλεισμό των φορέων που προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες μέσω δυσμενούς επιλογής.
- 82 Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η επιβολή κατώτατων αμοιβών μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό του εν λόγω κινδύνου, εμποδίζοντας την προσφορά υπηρεσιών σε επίπεδα αμοιβών που είναι ανεπαρκή για τη διασφάλιση, μακροπρόθεσμα, της ποιότητάς τους.

- 83 Επιπλέον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέβαλε διάφορες μελέτες για να στηρίξει την άποψή της ότι, σε αγορά όπως η γερμανική, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ο καθορισμός κατώτατων αμοιβών για τις υπηρεσίες σχεδιασμού μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο μέτρο για τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών αυτών.
- 84 Υπό τις συνθήκες αυτές, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η αμοιβή δεν αποτελεί, καθαυτή, ένδειξη της ποιότητας της υπηρεσίας δεν αρκεί για να αποκλειστεί ο κίνδυνος που προβάλλει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας η σώρευση των δύο παραγόντων που παρατίθενται στις σκέψεις 79 και 80 της παρούσας αποφάσεως να οδηγήσει σε υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σχεδιασμού ούτε για να αποδειχθεί ότι ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να περιοριστεί με μέτρο που αποκλείει την προσφορά υπηρεσιών σε πολύ χαμηλές τιμές.
- 85 Επιπλέον, καίτοι η Επιτροπή προσάπτει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ότι δεν απέδειξε ότι η κατάργηση των κατώτατων αμοιβών θα οδηγούσε σε μείωση της ποιότητας, πρέπει να τονιστεί ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 64 και 65 της παρούσας αποφάσεως, δεν εναπόκειται στο εν λόγω κράτος μέλος να προσκομίσει μια τέτοια απόδειξη, αλλά μόνον να αποδείξει ότι το ΗΟΑΙ δύναται να συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών με τον περιορισμό του κινδύνου υποβαθμίσεως της ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού.
- 86 Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται με το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό για τις υπηρεσίες αρχιτεκτόνων στη Γερμανία είναι σημαντικά υψηλότερο από ό,τι σε άλλα κράτη μέλη, ενώ δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται σε άλλα κράτη μέλη είναι χαμηλότερη λόγω της πρακτικής των χαμηλότερων αμοιβών.
- 87 Πράγματι, στον πίνακα που προσκόμισε η Επιτροπή παρουσιάζεται το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό για τις παροχές αρχιτεκτόνων στα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια του 2014, χωρίς, ωστόσο, όσον αφορά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να γίνεται διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών σχεδιασμού, για τις οποίες προβλέπονται κατώτατες αμοιβές, και των συμβουλευτικών υπηρεσιών, για τις οποίες δεν προβλέπονται τέτοιες αμοιβές. Επιπλέον, ο πίνακας αυτός απεικονίζει την κατάσταση της αγοράς κατά τη διάρκεια ενός μόνον έτους, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να συναχθεί κανένα συμπέρασμα σχετικά με την εξέλιξη της αγοράς μετά τη θέσπιση των κατώτατων αμοιβών. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι, όπως ισχυρίζεται η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό εξαρτάται από ορισμένο αριθμό παραγόντων, όπως η δομή των επιχειρήσεων, το κόστος εργασίας ή η προσφυγή στις υπηρεσίες τρίτων, και όχι μόνον από την ανταγωνιστική πίεση στη σχετική αγορά.
- 88 Από τα συμπεράσματα που διατυπώνονται στις σκέψεις 75 έως 87 της παρούσας αποφάσεως συνάγεται ότι η ύπαρξη κατώτατων αμοιβών για τις υπηρεσίες σχεδιασμού είναι, καταρχήν, ικανή να συμβάλει, υπό το πρίσμα των χαρακτηριστικών της γερμανικής αγοράς, στην εξασφάλιση υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού και, κατά συνέπεια, στην επίτευξη των επιδιωκόμενων από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας σκοπών.
- 89 Ωστόσο, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η εθνική νομοθεσία είναι κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μόνον αν πράγματι εξυπηρετεί τον σκοπό αυτό κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, σκέψη 55, και της 15ης Οκτωβρίου 2015, Grupo Itevelesa κ.λπ., C-168/14, EU:C:2015:685, σκέψη 76, καθώς και διάταξη της 30ής Ιουνίου 2016, Sokoll-Seebacher και Naderhirn, C-634/15, EU:C:2016:510, σκέψη 27).
- 90 Εν προκειμένω, η Επιτροπή υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η γερμανική ρύθμιση δεν αποσκοπεί στη διασφάλιση υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό, δεδομένου ότι η νομοθεσία στη Γερμανία δεν επιφυλάσσει τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών

σχεδιασμού μόνο σε άτομα που ασκούν ρυθμιζόμενη από τον νόμο δραστηριότητα, οπότε δεν υπάρχει, εν πάση περιπτώσει, καμία εγγύηση ότι οι υπηρεσίες σχεδιασμού θα εκτελούνται από παρόχους οι οποίοι έχουν αποδεδειγμένη τη σχετική επαγγελματική τους ικανότητα.

- 91 Συναφώς, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανέφερε με τα υπομνήματά της ότι η δυνατότητα παροχής υπηρεσιών σχεδιασμού που επιφυλάσσεται μόνο σε αυτούς που ασκούν ορισμένα επαγγέλματα τα οποία υπόκεινται σε υποχρεωτική εποπτεία δυνάμει της επαγγελματικής νομοθεσίας ή μέσω των σχετικών επιμελητηρίων, δεδομένου ότι άλλοι παρόχοι υπηρεσιών πέραν των αρχιτεκτόνων και μηχανικών, οι οποίοι δεν υπόκεινται σε επαγγελματικές ρυθμίσεις, δικαιούνται να παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες.
- 92 Ωστόσο, το γεγονός ότι οι υπηρεσίες σχεδιασμού μπορούν να παρέχονται στη Γερμανία από παρόχους χωρίς να είναι αποδεδειγμένη η σχετική επαγγελματική τους ικανότητα μαρτυρεί μια ασυνέπεια της γερμανικής ρυθμίσεως ως προς τον επιδιωκόμενο με τις κατώτατες αμοιβές σκοπό διατήρησης υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού. Πράγματι, παρά το συμπέρασμα που συνάγεται στη σκέψη 88 της παρούσας αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι εν λόγω κατώτατες αμοιβές δεν είναι πρόσφορες προς επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού αν, όπως προκύπτει από τα υποβληθέντα ενώπιον του Δικαστηρίου στοιχεία, η παροχή των υπηρεσιών για τις οποίες προβλέπονται οι ως άνω αμοιβές δεν περιβάλλεται από στοιχειώδεις εγγυήσεις ικανές να εξασφαλίσουν την ποιότητα των εν λόγω υπηρεσιών.
- 93 Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν απέδειξε ότι οι προβλεπόμενες από το ΗΟΑΙ ελάχιστες αμοιβές είναι κατάλληλες για να εγγυηθούν την επίτευξη του σκοπού ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών σχεδιασμού και στη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών.
- 94 Αντιθέτως, όσον αφορά τις ανώτατες αμοιβές, αυτές δύνανται, όπως υποστηρίζει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να συμβάλουν στην προστασία των καταναλωτών αυξάνοντας τη διαφάνεια των αμοιβών που ζητούν οι πάροχοι και εμποδίζοντας τους τελευταίους να απαιτούν υπερβολικά υψηλά ποσά.
- 95 Ωστόσο, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 111 των προτάσεών του, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν απέδειξε τους λόγους για τους οποίους η παροχή στους πελάτες κατευθυντήριων γραμμών ως προς τις αμοιβές για τις διάφορες κατηγορίες παροχών που προβλέπει το ΗΟΑΙ, την οποία πρότεινε η Επιτροπή ως λιγότερο περιοριστικό μέτρο, δεν επαρκεί για την πρόσφορη επίτευξη του εν λόγω σκοπού. Ως εκ τούτου, ο καθορισμός ανώτατων αμοιβών δεν μπορεί να θεωρηθεί αναλογικός προς τον σκοπό αυτό.
- 96 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διατηρώντας υποχρεωτικές αμοιβές για τις υπηρεσίες σχεδιασμού των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123.
- 97 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, δεν είναι αναγκαία η εξέταση της επίμαχης ρυθμίσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 49 ΣΛΕΕ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 98 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της

Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδά της, καθώς και στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

- ⁹⁹ Κατά το άρθρο 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, τα κράτη μέλη που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους. Ως εκ τούτου, η Ουγγαρία φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διατηρώντας υποχρεωτικές αμοιβές για τις υπηρεσίες σχεδιασμού των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά.
- 2) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας καταδικάζεται στα δικαστικά της έξοδα, καθώς και στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- 3) Η Ουγγαρία φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

(υπογραφές)

i — Στις σκέψεις 60 και 92 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.